

विश्व पांथस्थ

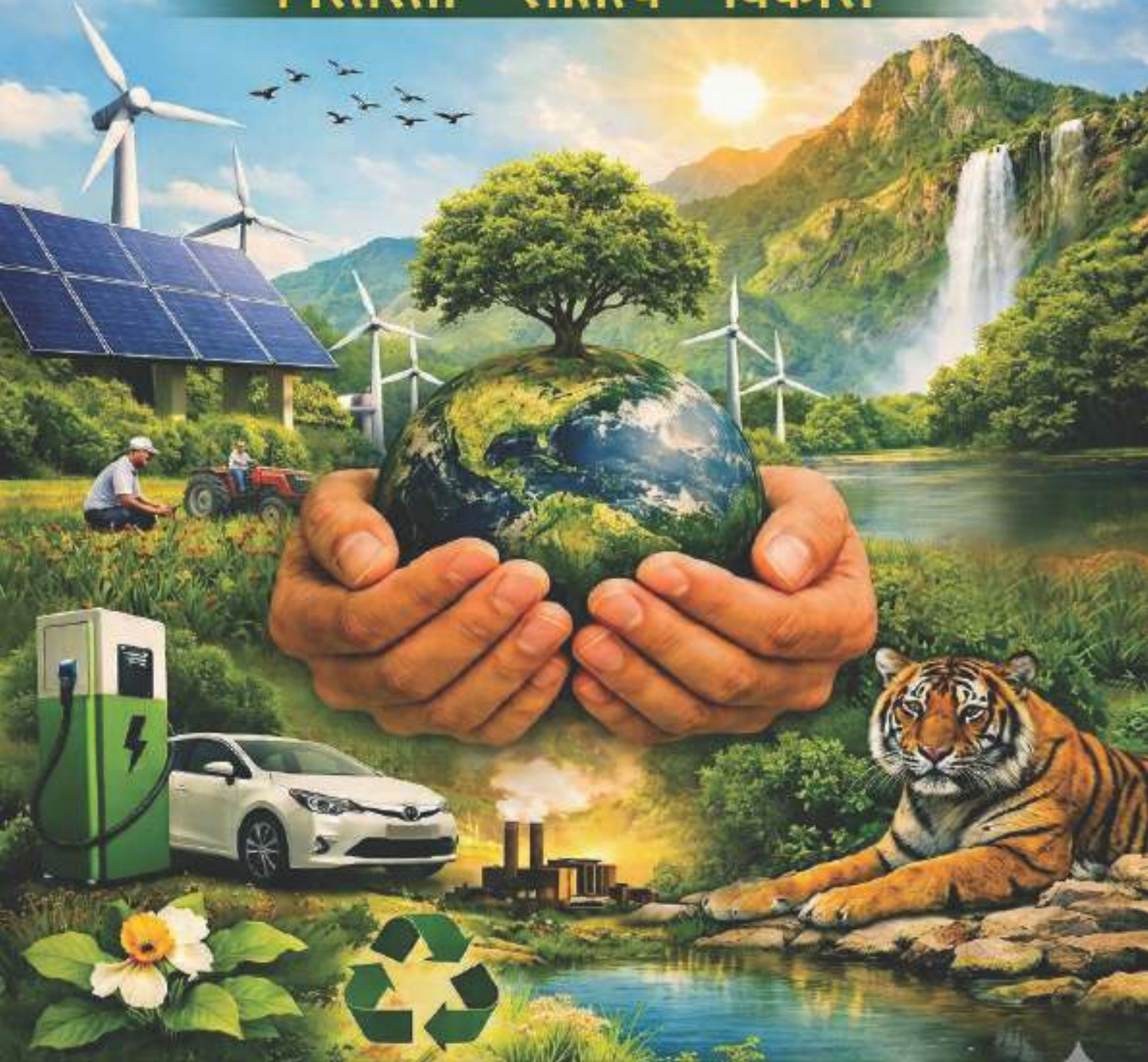
अनियारी भारतीयराडी पहिले पुराडी पुरिक

VISHWA PANTHASTHA

वर्ष ११ | अंक ३ | सप्टेंबर २०२६ | मूल्य ₹ १०० | AED 10 | USD 2 | www.panthastha.com | www.panthastha.info

शाश्वतता

निरंतरता • सातत्य • विकास

First Sunday

Innovation | Interaction | Collaboration | Entrepreneurship | Sustainable Growth

फर्स्ट संडे हा सामाजिक मंच व सोशल इम्पॅक्ट उपक्रम ऑक्टोबर २०२१ मध्ये पुण्यात स्थापन झाला. प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या रविवारी सकाळी ८.३० ते १०.३० असे दोन तास प्रत्यक्ष भेटण्याचे ठरले. त्यानुसार ६ सप्टेंबर २०२६ रोजी फर्स्ट संडे या उपक्रमाची सलग ६० वी मीटिंग JM कॉर्नर फूड कोर्ट, शिवाजीनगर पुणे येथे उत्साहात पार पडली. या मिटिंग साठी येणाऱ्या सदस्यांकडून कुठलीही फी घेण्यात येत नाही, प्रवेश सर्वांना खुला असतो. Innovation, Interaction, Collaboration, Entrepreneurship आणि Sustainable Growth या पाच संकल्पनांवर येथील विचारांची देवाणघेवाण असते. फर्स्ट संडे तर्फे २०२५ मध्ये सृजन २०२५ आणि त्यानंतर IICES २०२६ असे दोन परिसंवाद यशस्वीपणे आयोजित करण्यात आले. त्यात व आजपर्यंतच्या मिटींग्स मध्ये १,००० पेक्षा जास्त उद्योजक, व्यावसायिक, स्टार्ट अप्स, टेक्नोक्रॅट्स, अनिवासी भारतीय, गुंतवणूकदार, शिक्षक, मार्गदर्शक, अधिकारी, विद्यार्थी, संशोधक, सामाजिक कार्यकर्ते, यशस्वी मान्यवर, महिला, मुली, समाजाच्या सर्व क्षेत्रातील प्रतिष्ठित व मान्यवर सहभागी झाले हे आनंदाची व अभिमानाची बाब आहे. अनेकांनी या संवादातून प्रेरणा घेऊन यशस्वी वाटचाल केली आहे. फर्स्ट संडे अंतर्गत आता पाच नवीन विशेष क्षेत्र निवडून त्यानुसार पॅनेल्स ची निर्मिती केली आहे त्यानुसार आखणीबद्ध वाटचाल केली जाणार आहे. डिसेंबर २०२६ मध्ये सृजन २०२६ चे आयोजन करण्यात येणार आहे. सर्वांनी यात फर्स्ट संडे उपक्रमात तसेच सृजन २०२६ मध्ये भाग घेऊन आपले योगदान द्यावे असे आवाहन फर्स्ट संडे चे संस्थापक डॉ. संदीप कडवे सहसंस्थापक डॉ.के.सी.मोहिते, समन्वयक योगेश देशपांडे, आयोजक मयूर बागुल, अतुल देवकर, राहुल माने, डॉ.चंद्रशेखर बारगजे, चैतन्य वेर्णेकर, प्रमोद कुलकर्णी, डॉ.शशिकांत गुंजाळ, प्रो.शरदचंद्र काकडे, उद्योजक विलास बाबर, नवनाथ साखरे, निलेश इनामदार, यशवंत मोरे, मंगेश अडसूळ, मनोज मुनोत, राहुल ठाकरे, शाम गावडे, विद्युत म्हेत्रस, संजय बोत्रे, विजय माने, संजय पाटील, गोरक्षनाथ मोरे, सामाजिक कार्यकर्ते इंजिनियर सतीश देशमुख, विश्वास सूर्यवंशी, मेहबूब कासार, अविनाश चाबुकस्वार, एकनाथ साळुंखे, संजय गुप्ता, हमीद खान, प्रसाद रसाळ, सचिन गुरव, हेमंत मिरगणे, मान्यवर महिला सदस्य प्रो.डॉ.स्मिता सोवनी, राधिका कुलकर्णी, स्वाती कडवे, धनश्री पाटील, उमा पुरंदरे, प्रेरणा देशमाने, सुचेता फुले, मान्यवर रवींद्र गर्जर, प्रो.संदीप वानखेडे, डॉ.यश वेलणकर, आनंद बापट, मनीष गांधी, जितेंद्र दाते, नितीन कापसे, नितीन बांदेकर, डॉ.समीर बापट, संदीप कुलकर्णी, आनंद बनसोडे, सीए. ललित बडगुजर, सीए. दीपेश सावंत, सीए. धवल नांदेडकर, युवा सदस्य अनाहिता फुले, जान्हवी फुले, गायत्री कडवे, प्रिया फुले, हर्षवर्धन कडवे, विवेक भोस व इतर सर्व मान्यवर फर्स्ट संडे सदस्यांनी केले आहे.

अनुक्रमणिका

- संपादकीय - डॉ. संदीप कडवे
अनिवासी आणि भारतीय शाश्वतता
- शाश्वत घर - सिद्धार्थ चव्हाण, लंडन
- अमेरिकन सस्टेनेबिलिटी - ललित महाडेश्वर, अमेरिका
- अनिवासी भारतीयांची आर्थिक शाश्वतता - प्रवीण वासुदेव मानकर, नाशिक
- परदेशातील भारतीयांचे वास्तव आणि शाश्वतता - दिलीप केशव परांजपे, मुंबई
- विश्व पांथस्थ मासिकाच्या दृष्टीने १७ SDG ध्येयांचे महत्त्व व आवाहन

विश्व पांथस्थ
वर्ष ११ | अंक ३
सप्टेंबर २०२६

अनिवासी भारतीयांसाठीचे पहिले मराठी मासिक

संपादक
संदीप वसंतराव कडवे

संपादकीय व वितरण साहाय्य
राजन तावडे, अबू धाबी
धवल नांदेडकर, फुजेरा
देविळा घोरपडे, इंदौर
डॉ. नितीन गायकवाड, औरंगाबाद

मुखपृष्ठ आणि सजावट
विश्व पांथस्थ

मूल्य ₹ 100 | AED 10 | US\$2

Vishwa Panthastha
Year 11 Issue 3
September 2026

First Marathi Monthly For NRIs

Editor
Sandeep Vasant Rao Kadwe

Editorial & Distribution Support

Rajan Tawde, Abu Dhabi
Dhawal Nandedkar, Fujerah
Devika Ghorpade - Indore
Dr. Nitin Gaikwad - Aurangabad

Cover & Design
VISHWA PANTHASTHA

Price ₹ 100 | AED 10 | US\$2

विश्व पांथस्थ हे मासिक मालक,
मुद्रक व प्रकाशक संदीप वसंतराव
कडवे यांनी ए-७०३, निसर्ग सिटी - २,
कस्पटे वस्ती, वाकड, पुणे - ४११०५७.
येथे प्रसिध्द केले.

संपादक - संदीप वसंतराव कडवे
(पीआरबी कायदानुसार जबाबदारी)

Vishwa Panthastha' monthly
publication is owned, printed &
published by Sandeep Vasant Rao
Kadwe. and published at A-703,
Nisarg City-2, Kasbate Vasti,
Wakad, Pune - 411 057.
Mob.: +91 9860678844
e-mail: editor@panthastha.com
website: www.panthastha.com
Editor - Sandeep Vasant Rao Kadwe
(Responsible for Selection of News
& Articles under the PRB Act.)

या अंकातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

विश्व पांथस्थ चे जुने अंक www.panthastha.info इथे बघता येतील.

संपादकीय

अनिवासी आणि भारतीय शाश्वतता

- डॉ. संदीप कडवे

माझ्या मते शाश्वतता याची सोपी व्याख्या - जिथे वृद्धीचा दर हा क्षयाच्या दरापेक्षा जास्त असतो तिथे शाश्वतता निर्माण होते. विकास म्हणजे शाश्वतता नाही. निरंतरता म्हणजे शाश्वतता नाही. सातत्य म्हणजे शाश्वतता नाही. तर वरील सर्व संकल्पना एकत्र येऊन सर्वसमावेशक प्रणाली, संस्था, परिस्थिती अथवा जग जिथे तयार होते तिथे शाश्वतता निर्माण होते.

१. अनिवासी भारतीयांची परदेशातील शाश्वतता -

परदेशात राहणारा भारतीय (NRI) हा केवळ भौगोलिकदृष्ट्या भारतापासून दूर असतो, असे नाही; तर तो एका नव्या संस्कृतीत, नव्या आव्हानांसमोर उभा असतो. अशा वेळी त्याची 'शाश्वतता' म्हणजे केवळ आर्थिक स्थिरता नसून, ती एक समग्र संकल्पना आहे. आर्थिक, कौटुंबिक, भावनिक, सामाजिक, धार्मिक आणि राजकीय अशा सर्वच स्तरांवर त्याला संतुलित जीवन जगणे भाग असते.

आर्थिक शाश्वतता -

अनिवासी भारतीयांसाठी आर्थिक स्थिरता हे पहिले आणि सर्वात महत्वाचे पाऊल असते. परदेशातील उत्पन्न, बचत आणि गुंतवणूक यावरच त्याच्या कुटुंबाचे भविष्य अवलंबून असते. मात्र, केवळ कमावणे आणि पाठवणे यापुरती मर्यादित राहून चालत नाही. कर नियम, चलनातील चढ-उतार आणि परदेशातील आर्थिक धोरणांचा अभ्यास करून दीर्घकालीन नियोजन करणे गरजेचे असते. भारतातील मालमत्ता, मुलांचे शिक्षण आणि आपल्या वृद्धापकाळासाठी केलेली तरतूद यात आर्थिक शाश्वतता सामावलेली असते.

कौटुंबिक आणि भावनिक शाश्वतता -

परदेशात राहताना कुटुंबापासून दूर असणे ही सर्वात मोठी किंमत

असते. पत्नी-पती, मुले आणि वृद्ध पालक यांच्यातील नातेसंबंध टिकवणे ही मोठी कसोटी असते. व्हिडिओ कॉलिंगमुळे संवाद साधता येत असला, तरी प्रत्यक्ष सहवासाची उणीव भावनात्मक दृष्ट्या पोकळी निर्माण करते. अनेकदा 'NRI Loneliness' म्हणजेच एकांतपणाची भावना सतावते. यशस्वी वाटणाऱ्या आयुष्यातही मनात रिकामेपण येते. त्यामुळे कुटुंबाशी सततचा संपर्क, सुट्ट्यांमध्ये भेटी आणि भावनिक आधार देणे यामुळेच कौटुंबिक शाश्वतता टिकते.

सामाजिक आणि धार्मिक शाश्वतता -

नव्या देशात समाजाचा एक भाग बनणे सोपे नसते. तिथल्या स्थानिक संस्कृतीचा स्वीकार करतानाच आपली भारतीय ओळख जपणे ही कला असते. भारतीय सण, उत्सव, मंदिरे किंवा सामुदायिक कार्यक्रमांमधून सहभागी होणे यामुळे सामाजिक शाश्वतता मिळते. धार्मिक दृष्ट्या, परदेशात असूनही आपल्या मूळ धर्माचे पालन, व्रते आणि सण साजरे करणे यामुळे मनाला स्थैर्य मिळते. अनेकदा तिथील भारतीय मंदिरे किंवा सत्संग मंडळे हे भावनिक आधारस्तंभ ठरतात.

राजकीय शाश्वतता -

अनिवासी भारतीय हे भारताच्या राजकीय प्रक्रियेतही महत्वाची भूमिका बजावतात. मतदानाचा अधिकार, कर भरणे आणि भारताच्या विकासात सहभाग यामुळे त्यांचा देशाशी दुवा कायम राहतो. परदेशातील राजकीय स्थैर्य आणि भारताशी असलेले राजकीय संबंध याचाही त्यांच्या जीवनावर परिणाम होतो. दोन्ही देशांमधील राजकीय वातावरण समजून घेणे आणि त्यानुसार आपले नियोजन करणे यामुळे राजकीय शाश्वतता राखता येते.

अनिवासी भारतीयांची शाश्वतता ही केवळ बँक बॅलन्सवर अवलंबून नसते. ती नात्यांवर, संस्कृतीवर आणि मानसिक स्थैर्यावर अवलंबून असते. परदेशात यशस्वी होणे म्हणजे तिथे रुळणे आणि भारताशी नाते जोडून ठेवणे, या दोन्ही गोष्टींचा समतोल साधणे होय.

२. भारतातील विकास आणि शाश्वतता -

विकासाचे विविध पैलू -

- **आर्थिक विकास:** उत्पन्न वाढ, रोजगारनिर्मिती आणि गरिबीत घट.
- **सामाजिक विकास:** शिक्षण, आरोग्य, लैंगिक समानता आणि सामाजिक सुरक्षा.
- **तंत्रज्ञान विकास:** डिजिटल क्रांती, नवीन शोध आणि उत्पादकता वाढ.
- **बौद्धिक आणि भावनिक विकास:** विचार करण्याची क्षमता, निर्णयक्षमता आणि मानसिक आरोग्य.
- **राजकीय परिपक्वता:** लोकशाही मूल्यांचे पालन, भ्रष्टाचारमुक्ती आणि पारदर्शकता.

विकास आणि शाश्वतता यांचा संबंध -

विकास आणि शाश्वतता यांचा संबंध 'गाडी आणि चाक' यांसारखा आहे. जर विकास फक्त आर्थिक असेल आणि पर्यावरणाची किंवा समाजाची काळजी नसेल, तर तो विकास टिकत नाही. उदाहरणार्थ, एखाद्या कारखान्यामुळे रोजगार मिळाला, पण त्यामुळे नदीचे पाणी दूषित झाले, तर तो विकास शाश्वत ठरत नाही. शाश्वततेसाठी विकासाचे तीन आधारस्तंभ महत्वाचे आहेत: आर्थिक वाढ, पर्यावरण संरक्षण आणि सामाजिक समानता.

सर्व समावेशकता -

विकास सर्वांपर्यंत पोहोचला पाहिजे. शहरांसोबतच गावांचा, श्रीमंतांसोबतच गरिबांचा, आणि पुरुषांसोबतच महिलांचा विकास झाला पाहिजे. 'सर्वसमावेशक विकास' (Inclusive Development) म्हणजे कोणालाही वगळून न केलेला विकास. जेव्हा समाजाचा शेवटचा घटकही विकासाच्या प्रवाहात सामील होतो, तेव्हाच तो खरा शाश्वत विकास ठरतो.

निसर्गावर विकासाचा परिणाम -

जंगलतोड, प्रदूषण, जलसंपत्तीचे शोषण आणि हवामान बदल यांसारख्या समस्या विकासाच्या नावाखाली निर्माण झाल्या आहेत. जर निसर्गाचा समतोल बिघडला, तर भविष्यात पिण्याचे पाणी, शुद्ध

हवा आणि पिके यांचा प्रश्न निर्माण होईल. त्यामुळे 'हरित विकास' (Green Development) किंवा 'निसर्गस्नेही विकास' या संकल्पनांना महत्त्व देणे गरजेचे आहे. सौर ऊर्जा, पावसाचे पाणी साठवणे, कचरा व्यवस्थापन आणि पुनर्वापर यांसारखे उपाय शाश्वततेसाठी आवश्यक आहेत.

भारतातील खरा विकास हा असा असावा जो माणसाला केंद्रस्थानी ठेवून, निसर्गाशी सुसंवाद साधत, भविष्याचा विचार करून केला जाईल. आकडेवारीपेक्षा माणसाच्या चेहऱ्यावरील समाधान हे विकासाचे खरे मापदंड असावेत.

३. कौटुंबिक विकास आणि शाश्वतता -

कुटुंबाची संकल्पना आणि व्याप्ती :

कुटुंब म्हणजे केवळ रक्ताचे नाते नसून, ते एक भावनिक आधारस्थान आहे. आजच्या काळात कुटुंबाची व्याप्ती बदलली आहे. पूर्वीची 'संयुक्त कुटुंबे' आता 'विभक्त कुटुंबे' (Nuclear Families) किंवा 'एकल कुटुंबे' (Single Parent Families) बनली आहेत. मात्र, कुटुंबाचे मूलभूत कार्य-म्हणजे प्रेम, काळजी आणि सुरक्षा देणे-ते तसेच आहे.

कुटुंबातील स्थान, जबाबदारी आणि कर्तव्ये -

कुटुंबातील प्रत्येक सदस्याचे एक विशिष्ट स्थान आणि जबाबदारी असते.

- **पालक:** मुलांना संस्कार देणे, शिक्षण आणि आरोग्याची काळजी घेणे.
- **मुले:** पालकांचा आदर करणे, शिकणे आणि कुटुंबाच्या विकासात सहभाग देणे.
- **वृद्ध सदस्य:** अनुभव आणि मार्गदर्शन देणे.

जेव्हा प्रत्येकजण आपली जबाबदारी पार पाडतो, तेव्हा कुटुंबात सुव्यवस्था आणि शांतता नांदते.

आर्थिक स्थिरता आणि विकास -

कुटुंबाची आर्थिक स्थिरता म्हणजे केवळ पैसे असणे नव्हे, तर भविष्यासाठी नियोजन असणे. मुलांचे शिक्षण, लग्न, आरोग्य खर्च आणि वृद्धापकाळाची काळजी यासाठी आर्थिक नियोजन गरजेचे असते. कर्जाचे ओझे नसणे, बचत करणे आणि योग्य गुंतवणूक करणे यामुळे कुटुंबाची आर्थिक शाश्वतता टिकते. आर्थिक तणावामुळे कुटुंबातील नातेसंबंध बिघडू शकतात, त्यामुळे आर्थिक नियोजन हे कौटुंबिक शाश्वततेचे पहिले पाऊल आहे.

नैतिक, मूल्याधिष्ठित आणि बौद्धिक विकास -

कुटुंब हेच मूल्यांचे पहिले शाळा असते. सत्य, प्रेम, नम्रता, कष्टाळूपणा आणि इतरांचा आदर यांसारखी मूल्ये मुलांना कुटुंबातूनच शिकवली जातात. भावनिक दृष्ट्या स्थिर आणि बौद्धिकदृष्ट्या सक्षम पिढी घडवण्यासाठी कुटुंबाचे वातावरण सकारात्मक असावे लागते. वादविवाद न करता संवाद साधणे, एकमेकांच्या भावना समजून घेणे यामुळे भावनिक बुद्धिमत्ता (Emotional Intelligence) वाढते.

वारसा आणि निरंतरता -

कुटुंबाची शाश्वतता म्हणजे केवळ वंश वाढवणे नव्हे, तर चांगल्या संस्कारांचा वारसा पुढे नेणे होय. आजच्या पिढीने मागील पिढीकडून काय शिकले आणि ते पुढच्या पिढीला काय देणार, यावर कुटुंबाचे भविष्य अवलंबून असते. सण, उत्सव, परंपरा आणि कौटुंबिक इतिहास यांचे जतन करणे यामुळे कुटुंबाची ओळख आणि निरंतरता टिकते.

कौटुंबिक शाश्वतता ही समाजाच्या आणि राष्ट्राच्या शाश्वततेचा पाया आहे. जर कुटुंबे सुदृढ, सुसंवादित आणि मूल्याधिष्ठित असतील, तरच समाज आणि देश सुदृढ होऊ शकतो.

४. तंत्रज्ञान विकास आणि त्याचा शाश्वततेवर परिणाम -

तंत्रज्ञान आणि संसाधने :

तंत्रज्ञानाच्या विकासासाठी नैसर्गिक संसाधनांची (जसे की खनिजे, धातू, ऊर्जा) मोठ्या प्रमाणात गरज असते. स्मार्टफोन, लॅपटॉप, इलेक्ट्रिक कार्स यांसारख्या गोष्टी बनवण्यासाठी लिथियम, कोबाल्ट सारख्या धातूंची खाणकामे केली जातात. या संसाधनांची उपलब्धता मर्यादित आहे आणि त्यांची कमतरता भविष्यात मोठी समस्या निर्माण करू शकते.

प्राणिश्रृंखला आणि निसर्गावर परिणाम -

तंत्रज्ञानाच्या नावाखाली जंगले तोडली जातात, नद्या दूषित केल्या जातात आणि वन्यजीवांचे अधिवास नष्ट होतात. फॅक्टरीजमधून निघणारा धूर, प्लास्टिकचा कचरा आणि इ-कचरा (E-waste) यामुळे पर्यावरणाचे प्रचंड नुकसान होत आहे. जर तंत्रज्ञानाचा वापर निसर्गाशी सुसंवाद साधून केला नाही, तर भविष्यात हवामान बदल, दुष्काळ आणि पूर यांसारख्या नैसर्गिक आपत्ती वाढतील.

ऊर्जेचा वापर आणि मर्यादा -

तंत्रज्ञानाला चालवण्यासाठी वीजेची मोठी गरज असते. कोळसा,

पेट्रोलियम यांसारख्या जीवाश्म इंधनांचा (Fossil Fuels) वापर कमी करून सौर, वारा आणि जलविद्युत ऊर्जेकडे वळणे गरजेचे आहे. ऊर्जेची बचत आणि पुनर्वापर (Recycling) यांसारखे उपाय शाश्वततेसाठी महत्वाचे आहेत.

कृत्रिम बुद्धिमत्ता (ख) आणि मानवी बुद्धिमत्ता -

कृत्रिम बुद्धिमत्ता (Artificial Intelligence) म्हणजे मशीनला मानवासारखे विचार करण्याची क्षमता देणे. ख मुळे कामे जलद आणि अचूक होतात, पण त्यामुळे रोजगारावर परिणाम होण्याची भीतीही आहे. मानवी बुद्धिमत्ता (Human Intelligence) म्हणजे निर्णयक्षमता, भावना आणि नैतिकता. नैसर्गिक बुद्धिमत्ता (Natural Intelligence) म्हणजे निसर्गाची स्वतःची व्यवस्था करण्याची क्षमता. आणि वैश्विक बुद्धिमत्ता (Global Intelligence) म्हणजे संपूर्ण मानवजातीचे सामूहिक ज्ञान.

या चारही बुद्धिमत्तांचा समतोल साधणे गरजेचे आहे. ख चा वापर मानवी हितासाठी आणि निसर्ग रक्षणासाठी झाला पाहिजे, केवळ नफ्यासाठी नाही.

शाश्वततेच्या दृष्टिकोनातून परिणाम -

तंत्रज्ञान हे 'दोन धारांची तलवार' आहे. एका बाजूने ते आयुष्य सोपे करते, तर दुसऱ्या बाजूने निसर्गाचे नुकसान करते. शाश्वततेच्या दृष्टिकोनातून तंत्रज्ञानाचा वापर करताना खालील गोष्टी लक्षात घेतल्या पाहिजेत:

- **हरित तंत्रज्ञान (Green Technology):** पर्यावरणास पूरक असे तंत्रज्ञान.
- **कमी ऊर्जा वापर:** कमी वीजेवर चालणारी उपकरणे.
- **कचरा व्यवस्थापन:** इ-कचऱ्याचे योग्य रिसायकलिंग.
- **नैतिकता:** तंत्रज्ञानाचा वापर करताना नैतिक मूल्यांचे पालन.

तंत्रज्ञानाचा विकास थांबवणे शक्य नाही, पण त्याचा वापर कसा करायचा हे आपल्या हातात आहे. जर तंत्रज्ञानाचा वापर निसर्गाचे रक्षण, ऊर्जेची बचत आणि मानवी कल्याणासाठी केला, तरच तो खऱ्या अर्थाने शाश्वत ठरेल. अन्यथा, तंत्रज्ञान आपल्याच विनाशाचे कारण ठरू शकते.

- डॉ संदीप कडवे,
पुणे, ९.९.२०२६

शाश्वतता घरापायून सुरू होते: एका अनिवासी भारतीय कुटुंबाचा हरित जीवनाकडे प्रवास

- लेखक : सिद्धार्थ चव्हाण, लंडन

शाश्वतता म्हणजे मोठे पर्यावरणीय प्रकल्प, सरकारी धोरणे किंवा प्रचंड गुंतवणूक लागणारे बदल, असे सहज वाटते. पण मला वाटते शाश्वतता याहून खूप जवळून, आपण व्यक्ती आणि कुटुंब म्हणून रोजच्या आयुष्यात करत असलेल्या छोट्या निवडींमधूनही सुरू होऊ शकते.

युनायटेड किंग्डममध्ये राहणारे भारतीय कुटुंब म्हणून, आधुनिक तंत्रज्ञान, परदेशातील अनुभव आणि भारतातून सोबत आणलेली मूल्ये यांच्या संगमातून शाश्वत जीवनाबद्दलची आमची समज घडत गेली आहे. लहानपणी भारतात अपव्यय टाळणे, वस्तूंचा पुनर्वापर करणे, पाणी जपून वापरणे या सवयींची ओळख असतेच; वेगळ्या वातावरणात राहताना याच मूल्यांकडे आम्ही नव्या दृष्टिकोनातून पाहू लागलो आहोत. आमच्यासाठी शाश्वत जीवन हे अंतिम ध्येय नसून सतत चालणारा प्रवास आहे - आजूबाजूच्या साधनसंपत्तीचा अधिक चांगला वापर करणे आणि पारंपरिक ऊर्जा व पाण्यावरील अवलंबित्व टप्प्याटप्प्याने कमी करणे, यासाठी आम्ही मार्ग शोधत आहोत.

सूर्य आणि वान्याचा वापर -

अक्षय ऊर्जेचा स्वीकार हे आम्ही उचललेले सर्वात मोठे पाऊल आहे. आमचे घर, सामायिक जागा आणि पाणी तापवण्याची यंत्रणा चालवण्यासाठी आम्ही सौरऊर्जा वापरतो, तर पवनऊर्जा हा आणखी एक अक्षय स्रोत आहे. सूर्यप्रकाश आणि वारा यांचे रूपांतर रोजच्या आयुष्याला चालना देणाऱ्या ऊर्जेत होऊ शकते, हे जाणून घेण्यात एक वेगळेच समाधान आहे. अर्थात, यामुळे घर पारंपरिक वीजयंत्रणेपासून पूर्णपणे स्वतंत्र होत नाही - हवामान व ऋतूनुसार ऊर्जानिर्मिती कमी-अधिक होते. त्यामुळे आमचा दृष्टिकोन पारंपरिक यंत्रणा नाकारण्याचा नसून, जिथे शक्य तिथे तिच्यावरील अवलंबित्व कमी करण्याचा आहे.

इलेक्ट्रिक गाड्यांचे चार्जिंग -

आम्ही निर्माण केलेल्या ऊर्जेचा वापर इलेक्ट्रिक गाड्या चार्ज करण्यासाठीही करतो, त्यामुळे आमचा शाश्वत दृष्टिकोन घरापुरता न राहता वाहतुकीच्या निवडीपर्यंत विस्तारतो.

मात्र इलेक्ट्रिक वाहनेही आव्हानांशिवाय नाहीत - सुरुवातीची किंमत, चार्जिंग यंत्रणा, बॅटरीचे आयुष्य आणि बॅटरीसाठी लागणारी खनिजे यांचा विचार करावाच लागतो. यातून आम्हाला हे शिकायला मिळाले की शाश्वतता म्हणजे एखादे तंत्रज्ञान निवडून त्याला पर्यावरणीय किंमत नाहीच असे गृहीत धरणे नव्हे, तर फायदे व मर्यादा समजून घेऊन आपल्या परिस्थितीनुसार माहितीपूर्ण निवड करणे.

पाण्याचा प्रत्येक थेंब महत्त्वाचा -

जलसंधारण हाही आमच्या जीवनशैलीचा महत्त्वाचा भाग आहे. आम्ही पाण्याचा अनावश्यक वापर टाळतो आणि पर्जन्यजल संचयन करतो - पावसाचे पाणी साठवून घर व बागेसाठी वापरतो. यामुळे पाऊस म्हणजे केवळ वाहून जाणारे पाणी न वाटता, साठवून पुन्हा वापरता येणारी नैसर्गिक संपत्ती वाटू लागली आहे. अर्थात, उपलब्ध पाणी पर्जन्यमान व साठवण क्षमतेवर अवलंबून असल्याने हे संपूर्ण घरगुती पुरवठ्याची जागा घेऊ शकत नाही, पण अंशतः पुनर्वापरही मुख्य पाणीपुरवठ्यावरील ताण कमी करतो.

आमचे स्वतःचे अन्न पिकवणे -

घराच्या मागील बागेत आम्ही पालेभाज्या, हिरव्या भाज्या, मिरची, टोमॅटो आणि काकडी पिकवतो. यामुळे थेट बागेतून ताजा भाजीपाला मिळतोच, शिवाय अन्न कुठून येते व ते तयार करण्यासाठी किती साधनसंपत्ती लागते, याचीही अधिक जाणीव होते. बी रुजवून, वाढवून अखेर कुटुंबाच्या ताटापर्यंत पोहोचवण्यात एक वेगळेच समाधान आहे. एवढ्याशा शहरी बागेने कुटुंब पूर्णपणे स्वयंपूर्ण होत नाही - ते जागा, हवामान आणि वेळेवर अवलंबून असते. आमचे उद्दिष्ट संपूर्ण स्वयंपूर्णता नसून, आहे त्या जागेचा उत्पादक वापर हे आहे. आणि स्वतःच्या बागेतला ताजा टोमॅटो जेवणात वापरण्याची सर मात्र कशालाच नाही!

सौरऊर्जा, इलेक्ट्रिक वाहने, जलसंचयन आणि घरगुती शेती - या प्रत्येक निवडीची स्वतःची किंमत, मर्यादा आणि साधनसंपत्तीची गरज असते, आणि प्रत्येक कुटुंबासाठी योग्य समतोल वेगळा असतो. युनायटेड किंग्डममधील घरासाठी उपयुक्त ठरणारा उपाय भारतातील कुटुंबासाठी तसाच लागू होईलच असे नाही - हवामान, पायाभूत सुविधा आणि साधनसंपत्तीची उपलब्धता यानुसार हा समतोल

बदलतो.

भारतातील धडे, परदेशातील अनुभव -

परदेशात राहिल्यामुळे आधुनिक तंत्रज्ञान आणि पारंपरिक भारतीय मूल्ये यांच्यातील नात्यावर विचार करायला मिळाला आहे. यातील अनेक सवयी भारतातील सामुदायिक जीवनाशी घट्ट जोडलेल्या आहेत - सण-उत्सव, कौटुंबिक एकत्रीकरण आणि शेजारधर्म यांनी फार पूर्वीपासून साधनसंपत्तीची देवाणघेवाण आणि अपव्यय टाळण्याला प्रोत्साहन दिले आहे, आणि इथे आमच्या कुटुंबीय व मित्रपरिवाराच्या वर्तुळात त्याच भावनेचा अंश जपण्याचा आम्ही प्रयत्न करतो.

आधुनिक तंत्रज्ञान -

सौर पॅनेल, इलेक्ट्रिक वाहने, कार्यक्षम उपकरणे, पर्जन्यजल संचयन - या तत्वांना नव्या पद्धतीने आचरणात आणण्याचे साधन देते. या देवाणघेवाणीचा फायदा दोन्ही दिशांनी होतो - परदेशातील अनुभव भारतासाठी उपयुक्त ठरू शकतात, तर भारताचे पारंपरिक ज्ञान परदेशातील भारतीयांनाही मौल्यवान धडे देत राहते.

छोटे बदल, मोठा परिणाम -

शाश्वत जीवन म्हणजे एकच मोठा बदल नव्हे - अक्षय ऊर्जा, पाण्याची बचत, पर्जन्यजल संचयन, घरगुती शेती, इलेक्ट्रिक वाहने, कचरा कमी करणे यांसारख्या अनेक छोट्या निवडींमधूनच ते घडते. प्रत्येक कृती स्वतंत्रपणे लहान वाटली, तरी एकत्रितपणे ती अर्थपूर्ण

जीवनपद्धती बनते. आम्ही पूर्णपणे स्वयंपूर्ण आहोत असा दावा नाही - अजून शिकण्यासारखे व करण्यासारखे खूप आहे. आमच्यासाठी महत्वाचे आहे ते म्हणजे आम्ही योग्य दिशेने वाटचाल करत आहोत.

शाश्वत भविष्याची सुरुवात आपल्यापासून - अधिक शाश्वत भविष्य घडवण्यात आपण सगळेच योगदान देऊ शकतो. यासाठी रातोरात मोठे बदल करण्याची गरज नाही - कधीकधी आपल्याच घराकडे पाहून विचारलेला एक साधा प्रश्नच पुरेसा असतो: आपण वेगळे काय करू शकतो? सौर पॅनेल बसवणे, इलेक्ट्रिक वाहनाचा विचार करणे, पावसाचे पाणी साठवणे, थोडे अन्न स्वतः पिकवणे किंवा फक्त साधनसंपत्तीबाबत अधिक जागरूक होणे - हे सगळे याच प्रश्नाची उत्तरे आहेत. आमच्या कुटुंबासाठी शाश्वतता ही तंत्रज्ञान किंवा उपक्रमांचा संच राहिलेली नाही - ती एक मानसिकता आणि जीवनपद्धती बनली आहे. आधुनिक तंत्रज्ञानाने दिलेल्या संधी आणि साधनसंपत्तीचा आदर करण्याचे साधे तत्त्व, या दोघांची सांगड घालण्याचा आम्ही प्रयत्न करत आहोत. ही पावले परिपूर्ण नाहीत, आणि ती सर्वांनाच सारखी उपलब्ध किंवा योग्य असतीलच असे नाही. पण कदाचित शाश्वततेचा अर्थ कधीच परिपूर्णता नव्हता - तो आहे जागरूकता, जबाबदारी आणि जमेल तेव्हा अधिक चांगली निवड करण्याची तयारी.

शाश्वतता घरापासून सुरू होते. आज घेतलेली प्रत्येक सकारात्मक निवड, उद्याचे अधिक हरित भविष्य घडवण्यास मदत करू शकते.

थोडक्यात परिचय:

सिद्धार्थ चव्हाण हे गेल्या २२ वर्षांपासून युनायटेड किंगडममध्ये स्थायिक असलेले एक यशस्वी उद्योजक आहेत. त्यांनी एक जनरल ट्रेडिंग आणि एक्सपोर्ट कंपनी स्थापन केली असून तिचे नेतृत्व करत आहेत, जी इलेक्ट्रिकल आणि इलेक्ट्रॉनिक कॉम्पोनंट्स, स्पेशलाइज्ड टूल्स आणि इंडस्ट्रियल इक्विपमेंटच्या पुरवठ्यात आणि आंतरराष्ट्रीय एक्सपोर्टमध्ये विशेष प्राविण्य ठेवते. ही कंपनी इंडस्ट्रियल, कमर्शियल आणि रेसिडेन्शियल कन्स्ट्रक्शन; शिपबिल्डिंग आणि मरीन मॅटेनन्स; तसेच रेल्वे इंडस्ट्री यांसारख्या विविध क्षेत्रांना सेवा पुरवते.

तीन वर्षांपूर्वी, सिद्धार्थ आणि त्यांच्या पत्नी श्रिया यांनी आपल्या उद्योजकीय उपक्रमांचा विस्तार सॉफ्टवेअर, आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स आणि ऑटोमेशन या क्षेत्रांमध्ये केला. या नव्या उपक्रमाद्वारे, ते ऑटोमोटिव्ह, लॉजिस्टिक्स, रिटेल आणि हॉस्पिटॅलिटी इंडस्ट्रीजमधील कलायत्सना नाविन्यपूर्ण टेक्नॉलॉजी सोल्युशन्स पुरवतात. त्यांचे कार्य इनोव्हेशन, ऑपरेशनल एफिशियन्सी, आणि आधुनिक व्यवसायांसाठी प्रॅक्टिकल, टेक्नॉलॉजी-ड्रिव्हन सोल्युशन्स विकसित करण्याप्रती असलेली त्यांची ठाम बांधिलकी दर्शवते.

अमेरिकन सस्टेनेबिलिटी

- लेखक: ललित महाडेश्वर, अमेरिका

आपल्या किंवा आपल्या पुढच्या पिढीचा सांस्कृतिक, वैचारिक, धार्मिक वारसा गमावण्याची भीती हि देशांतर करताना प्रत्येकाला भेडसावत आली आहे. माझ्या वैयक्तिक बाबतीत बोलायचे झाले तर मात्र माझी मते थोडी वेगळी घडत गेली. मुंबईची आणि भारताची नाळ एवढी पक्की होती

की जग भ्रमंतीची प्रबळ इच्छा असतानाही आपण कायमचे परदेशात स्थायिक होऊ हे स्वीकारायला मी फार वेळ घेतला. पण अगदी सुरवातीच्या काळातच विविध देश आणि संस्कृती पाहत पृथ्वीच्या आठ प्रदक्षिणा मारल्या. अनेक छोट्या आणि मोठ्या देशात फिरलो आणि मैत्री, ओळखी झाल्या. साहजिकच त्या त्या देशांच्या, तेथील लोकांच्या आणि विशेष करून जर तिथे भारतीय असतील तर त्यांच्या बदल जाणून घेण्याची संधी मिळाली. त्यामुळे भारतीय संस्कृती म्हणजे काय ह्याची वाख्याच बदलून गेली.

१८०० च्या काळात वसलेली कॅरिबिअन लोक, १८३० च्या आसपास फिजीमध्ये उतरलेले भारतीय किंवा इदी अमीनने हुसकावलेलं आणि इंग्लंड मध्ये वसलेले, हॉंग कोन्ग मधले भारतीय, मलेशियातले भारतीय शेतमजूर, महायुद्धानंतर न्यूझीलँड मध्ये शेती करायला गेलेले भारतीय, ह्या केवळ दीड-दोन शतकातल्या वेगवेगळ्या देशात गेलेल्या भारतीयांची अगदी छान मैत्री झाली. अजूनही बऱ्याच लोकांशी संपर्कही आहे. त्यांच्या प्रत्येकाची आपली भारतीय संस्कृती एवढी भिन्न होती आणि त्यांच्यासाठी मी एक भारतातून आलेला भारतीय, पूर्ण अपरिचित होतो. ज्या वेळी ज्यांनी देश सोडला होता, ते त्या त्या काळात राहत होते. त्यांच्या साठी त्यांची नैतिक मुल्ये, सण वार, धार्मिक रूढी ह्या तिथेच गोठल्या होत्या. त्यांची 'ती' ओळख ते जपण्याचा प्रयत्न करत होते. त्यात बॉलीवूड मधून पोहचणार भारत हाच त्यांचा खरा दुवा होता. राज कपूर त्यांना मनापासून भावाला होता तितकाच अमिताभनेही त्यांना जिंकल होतं.

मला माझं आणि माझ्या कुटुंबीयांचं भवितव्य तेंव्हाच उकलून आलं होत. आज तीस वर्षांनी मीही जेन झी भारतीयांमध्ये माझी ओळख नाही पाहू शकत. आपण आपला देश सोडतो तेंव्हाच्या काळात

आपले अनुभव आणि भावविश्व आपण बरोबर घेऊन जातो. काळानुसार जग बदलत जात आपला नवा देश आणि मातृभूमी दोन्ही बदलतात आपण मात्र आपल्याच भावविश्वात अडकून पडलो असतो.

अमेरिकेत सॉफ्टवेअर युगात फार मोठ्या प्रमाणात भारतातून लोक आली. पूर्वी भारतीय डॉक्टर्स आणि खट्टे इंजिनियर्स अगदीच कमी असायचे. गावात पाच पन्नास भारतीय असायचे. सर्व जण मिळून मिसळून राहायचे मग हळूहळू ते प्रमाण वाढून अनेक भागात ३० टक्क्यांच्या वर भारतीय लोकसंख्या होऊ लागली आणि मग परिस्थी बदलली. भरपूर पैसे, मोठी घर आणि राजकीय प्रभाव ह्यावर अमेरिकेतील भारतीयांचे जीवन बदलून गेले. त्यात इंटरनेटमूळे भारताची दूरी कमी झाली. सुबत्तेमुळे भारतातील गोष्टी सहज साध्य झाल्या. अगदी मोठे सांस्कृतिक कार्यक्रमही अमेरिकेत येऊ लागले.

गेल्या वर्षभरात ह्या सर्व गोष्टींना पहिल्यांदाच धक्का बसला. AI सॉफ्टवेअर प्रोग्रामरचे विश्व हादरले. गेल्या एक दोन दशकांची मक्तेदारी संपत आल्याच्या खुणा स्पष्ट दिसू लागल्या. जगभर प्रांतिक वाद जोर पकडू लागला. नवीन आलेल्या हजारों व्हिसा धारकांनी अमेरिकेची स्वप्न सोडून दिली. हजारो विद्यार्थ्यांनी नोकरी न मिळाल्यामुळे निराशेने डोक्यावर कर्ज घेऊन परतीची वाट धरली.

अमेरिकेने नवीन तंत्रज्ञान जगापेक्षा लवकर स्वीकारून मोठे मोठे बदल पचवले. मॅनुफॅक्चरिंग काय किंवा सॉफ्टवेअर उद्योग काय, हे श्रमिक उद्योग देशाबाहेर पाठवताना मोठी किंमत मोजली होती. जे जग करू धजत नव्हते ते करून सामान्य अमेरिकन माणसाला मोठे बदल सहन करायला लावले होते. त्यामुळे अमेरिकेत ही स्थित्यंतरे तशी परिचयाची आहेत. एकविसाव्या शतकात इथे स्थायिक झालेल्या भारतीयांसाठी मात्र हा मोठा बदल होत आहे. सॉफ्टवेअर नाही तर त्या अनुषंगाने पसरलेल्या इतर भारतीय केंद्रित उद्योगांवरही गदा येऊ लागली आहे. ट्रम्प सरकार आणि इतरही लोकप्रतिनिधींनी अमेरिकेत विशेष गुणवत्ता नसलेल्यांची भाऊगर्दी नको हे स्पष्ट केले. पार्टी संपल्याची घंटा वाजू लागली. ह्यात राजकीय उद्देशांपेक्षा तांत्रिक बदल जास्त कारणीभूत आहेत. सध्या ख क्षेत्रात अजूनही अनिश्चितता आहे पण निदान जुन्या पिढीला हा बदल पचवणे कठीण जाणार हे

मात्र नक्की. नोकऱ्या जात आहेत, जुन्या लोकांना नवीन नोकऱ्या मिळणे दुरापास्त होत आहे. आज नाही तरी दोन चार वर्षात आपल्या नोकरीचे काय होणार हि भीती नक्कीच सतावत आहे. गेल्या वर्षभरातच अमेरिकेत हजारो नोकऱ्या गेल्या. अमेरिकेने परत परत हे सिद्ध केले आहे कि कृत्रिम रित्या टेकू देऊन जुने उद्योग टिकवता येत नाहीत. होणारे बदल थांबवण्याची ताकद कोणताही नसते. फारफार तर आपण थोडी वेळ लांबवू शकतो. त्याऐवजी जर हे बदल स्वीकारले तर निदान नव्या जगात लवकर स्थिर होता येते. हे वाचायला जेव्हाडे सोपे वाटते तेव्हाडे सोपे नक्कीच नाही. जीवने उद्ध्वस्त होतात. राहणीमान पूर्ण बदलते. परत नव्याने सुरुवात करण्याला मनाची तयारी लागते. पदे बदलतात, एके काळी आपली

क्षेत्रे गाजवलेल्या दिग्गजांना, नव्या कळपात नव्याने स्वतःची ओळख निर्माण करावी लागते. वयाने लहान असलेल्या आपल्या नवीन बॉस ची लहर सांभाळावी लागते.

पण त्यातच कधीतरी तुमचा जुना अनुभव, तुमचे तुमच्या विषयाचे ज्ञान ह्या सर्वातून तुमच्या निर्णयांची अचूकता सिद्ध होते, नवीन कल्पना जुन्या अनुभवांनी ताकदीने उभ्या राहतात, नवीन क्षितिजे खुणावू लागतात. नवीन यशोगाथा लिहिल्या जातात. नव्या उर्मनि मग नव्या बरोबरच, जुनी अमेरिका जोमाने कमला लागते.

बदल हाच एकमेव शाश्वत आहे. तो लवकर स्वीकारून आपल्याला नवीन जगात शोधणे हाच एक मार्ग उरतो. मी हे अमेरिकेकडून शिकलो.

ललित महाडेश्वर -

सातेरी ग्रुप चे अध्यक्ष. सॉफ्टवेअर आणि व्यवस्थापन क्षेत्रात जगभर अनेक देशात व्यवसाय केला आहे. मुंबई, पुणे, दुबई व अमेरिकेत ऑफिसेस आहेत. सामाजिक क्षेत्रात राज्याचा सर्वोच्च पुरस्कार २०२३, BMM चा राष्ट्रीय पुरस्कार २०२६. नेम (North American Maharashtra Entrepreneurs) संस्थापक, हिंदू सोसायटी ऑफ नॉर्थ कॅरोलिना चे अध्यक्ष.

इराण युद्धाचा संयुक्त अरब अमिराती (UE) आणि आखाती देशांमधील (GCC) अनिवासी भारतीयांच्या (NRIs) स्थिरतेवर झालेला प्रभाव: मध्य पूर्वेतील इराण युद्धाच्या (Iran War) भडक्यामुळे संयुक्त अरब अमिराती (UAE) आणि इतर आखाती (GCC) देशांमध्ये स्थायिक झालेल्या लाखो अनिवासी भारतीयांच्या (NRIs) राहणीमानावर आणि रोजगारावर गंभीर परिणाम झाला आहे. इराणकडून आखाती देशांवर होणारे क्षेपणास्त्र आणि ड्रोन हल्ले तसेच हॉर्मुझ सामुद्रधुनीच्या (Strait of Hormuz) नाकेबंदीमुळे सागरी व्यापार आणि तेल पुरवठा विस्कळीत झाला आहे. यामुळे या भागातील पर्यटन, विमान वाहतूक आणि बांधकाम क्षेत्राला मोठा फटका बसला असून, कंपन्यांनी नोकरकपात किंवा वेतनकपात सुरू केली आहे. युद्धाच्या भीतीमुळे निर्माण झालेली प्रादेशिक असुरक्षितता आणि वाढत्या महागाईमुळे आखाती देशांमध्ये भारतीयांचे दीर्घकाळ टिकून राहणे खर्चिक आणि आव्हानात्मक बनले आहे, ज्यामुळे हजारो कामगारांना मायदेशी परतावे लागत आहे. महागाई किमान २५% नी वाढली आहे. खूप लोकांना जगणे कठीण झाले आहे.

- सतीश देशपांडे, कुवैत

अमेरिकेतील भारतीय विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांच्या स्थिरतेवर ट्रम्प यांच्या धोरणांचा प्रभाव: अमेरिकेतील राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांच्या प्रशासनाने घेतलेले कठोर व्हिसा निर्णय आणि 'बाय अमेरिकन, हायर अमेरिकन' या धोरणामुळे भारतीय विद्यार्थी आणि नोकरदारांच्या तेथील स्थिरतेसमोर (Sustainability) मोठी आव्हाने निर्माण झाली आहेत. क-१इ व्हिसा नियमांमधील कडक बदल, वाढलेले अर्ज नाकारण्याचे प्रमाण आणि ग्रीन कार्ड मिळण्यातील अनंत अडचणींमुळे आयटी (IT) क्षेत्रात कार्यरत असलेल्या हजारो भारतीय कर्मचाऱ्यांच्या नोकरीच्या सुरक्षेवर टांगती तलवार आहे. याशिवाय, अमेरिकेत शिक्षण घेणाऱ्या भारतीय विद्यार्थ्यांना शिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर मिळणाऱ्या OPT (Optional Practical Training) कालावधीवर गदा येण्याची शक्यता असल्याने, त्यांना मिळणाऱ्या नोकरीच्या संधी मर्यादित झाल्या आहेत. परिणामी, अमेरिकेत दीर्घकाळ राहण्याचा खर्च आणि भविष्यातील अनिश्चितता वाढल्याने भारतीय तरुणांना आता इतर देशांचे पर्याय शोधावे लागत आहेत. ऑस्ट्रेलिया हा त्यांच्यासाठी एक पर्याय ठरू शकतो. ऑस्ट्रेलियामध्ये ग्रीन कार्ड लवकर मिळते.

- चंद्रकांत दातार, ऑस्ट्रेलिया

परदेशातील भारतीयांचे वास्तव आणि शाश्वतता

- लेखक : दिलीप केशव परांजपे, मुंबई

१९७९ मधील मस्कतचा माझा प्रवास आजही माझ्या स्मरणात तितकाच ताजा आहे. तेव्हा मी एक तरुण होतो-डोळ्यांत स्वप्न, मनात उत्साह आणि भविष्यासाठी असंख्य अपेक्षा. माझ्यासारख्या हजारो भारतीयां प्रमाणेच माझाही विश्वास होता की आखाती देशात जाऊन कष्ट केले, काही वर्षे पैसा कमावला आणि

तो मायदेशी पाठवला, तर आपल्या कुटुंबाचे आयुष्य बदलू शकते. आखात म्हणजे संधी, पैसा, प्रतिष्ठा आणि उज्ज्वल भविष्याचे प्रवेशद्वार असेच आम्हाला वाटत होते. पण चार दशकांहून अधिक काळ उलटल्यानंतर जेव्हा मी मागे वळून पाहतो, तेव्हा जाणवतं की परदेशातील भारतीय स्थलांतरितांची कथा केवळ कमाईची नाही. ती त्यागाची, विरहाची, जबाबदारीची, आशेची आणि कधी कधी न सांगितलेल्या वेदनेची कथा आहे.

आखाती देशांमध्ये प्रदीर्घ काळ वास्तव्य करताना मला हजारो भारतीय कामगारांना जवळून पाहण्याची आणि त्यांच्यासोबत काम करण्याची संधी मिळाली. त्यांच्या कठीण दिनचर्येत कधीतरी हास्यविनोद, गप्पा किंवा थोडा विरंगुळा देण्याची संधी मला मिळाली. त्या क्षणांना कदाचित फार मोठे महत्त्व नव्हते; पण त्या माणसांच्या चेहऱ्यावरील हास्यामागे लपलेले आयुष्य वाचण्याची संधी मला मिळाली. आखाती देशांमध्ये काम करणाऱ्या भारतीयांच्या मोठ्या समुदायात बहुसंख्य कामगार हे ब्लू-कॉलर कामगार आहेत- इलेक्ट्रिशियन, प्लंबर, गवंडी, ड्रायव्हर, हेल्पर, टेक्निशियन, क्लिनिंग वर्कर, रंगारी, वेल्डर, मेकॅनिक आणि विविध प्रकारचे मजूर. आज आखाती प्रदेशात दिसणाऱ्या भव्य इमारती, रस्ते, मॉल्स, उद्योग आणि शहरांच्या विकासामागे त्यांच्या घामाचा मोठा वाटा आहे. पण ज्यांनी आखात उभारला, त्यांच्या आयुष्याचे काय?

आर्थिक वास्तव -

परदेशातून परतलेल्या माणसाकडे पाहून समाज सहज म्हणतो, अहो, चार दशकं परदेशात होता, भरपूर पैसा कमावला असेल! पण कमावणे आणि साठवणे या दोन पूर्णपणे वेगळ्या गोष्टी आहेत. पगार मिळताच त्याचा मोठा भाग भारतात जायचा-मुलांच्या शिक्षणासाठी, घरबांधणीसाठी, कर्जफेडीसाठी, बहिणीच्या किंवा मुलीच्या

लग्नासाठी, आई-वडिलांच्या औषधोपचारासाठी, घरखर्चासाठी आणि असंख्य कौटुंबिक जबाबदाऱ्यांसाठी. स्वतःसाठी काय उरायचे? कधी कधी तर काहीच नाही. अनेकांनी आपल्या आयुष्यातील सर्वोत्तम, सर्वाधिक कार्यक्षम वर्षे परदेशात घालवली. पैसा घरी पोहोचला; पण त्यांच्या स्वतःच्या आयुष्यातील कितीतरी वर्षे परत आली नाहीत.

कौटुंबिक वास्तव -

परदेशी जाणारा माणूस विमानात एकटाच बसतो; पण प्रत्यक्षात तो मागे एक संपूर्ण कुटुंब सोडून जातो. वाट पाहणारी पत्नी. वडिलांची वाट पाहणारी मुले. मुलाच्या परतीची वाट पाहणारे आई-वडील. सुरुवातीला सगळे म्हणतात, काही वर्षांचीच गोष्ट आहे. पण ती काही वर्षे कधी दहा, वीस, तीस वर्षांत बदलतात, हे कळतही नाही. वडील परदेशी गेले तेव्हा मुलगा शाळेत असतो. तो मोठा होतो, कॉलेजला जातो, नोकरीला लागतो, लग्न करतो. आणि वडील त्या सगळ्या प्रवासाचे अनेक महत्त्वाचे क्षण दूरवरून पाहत राहतात.

१. वाढदिवस फोनवर.
२. सण व्हिडिओ कॉलवर.
३. आजारपण बातमीवर.
४. मुलांचे यश छायाचित्रांत.
५. आणि मिठी? ती पुढच्या सुट्टीपर्यंत पुढे ढकललेली.
६. तंत्रज्ञानाने अंतर कमी केले; पण फोनने वडिलांची मिठी कधीच दिली नाही.

भावनिक वास्तव -

हा कदाचित स्थलांतरित कामगाराच्या जीवनातील सर्वात अदृश्य भाग आहे. मी अनेक कामगारांना एकत्र बसून हसताना, गाणी म्हणताना, विनोद करताना आणि एकमेकांची मस्करी करताना पाहिले आहे. बाहेरून ते आनंदी दिसायचे. पण प्रत्येक हास्यामागे आनंद असेलच असे नाही. कधी कधी हास्य हे एकटेपणावरचे औषध असायच. लेबर कॅम्पमधील छोटी खोली, अनेक माणसांसोबत सामायिक केलेली जागा, एक बेड, एक सुटकेस आणि हजारो किलोमीटर दूर असलेल्या घराशी जोडणारा फोन-इतक्याशा विश्वात त्यांचे वैयक्तिक आयुष्य सामावलेले असे. घरी जाणेही नेहमी शक्य नसायचे. अनेकांना दशकांमध्ये मोजून काहीच वेळा मायदेशी जाता आले. कल्पना करा-आपले संपूर्ण कौटुंबिक आयुष्य जर फक्त किती वेळा घरी गेलो? यावर मोजावे लागले तर? भारताकडे परतताना आनंद असायचा. पण पुन्हा विमानतळावरून आखाताकडे निघताना मनात एक नवी जखम तयार व्हायची.

सामाजिक वास्तव -

१. समाजाला स्थलांतरिताची आठवण बहुतेक वेळा तो पैसे पाठवतो तेव्हा होते. २. घरी घर बांधले की कौतुक. ३. परदेशातून वस्तू आणल्या की कौतुक. ४. बँक खात्यात पैसे आले की कौतुक. ५. पण त्या पैशांच्या मागे असलेला माणूस? त्याचा थकवा, त्याची भीती, त्याचे एकटेपण, त्याची अपूर्ण स्वप्ने-यांची चौकशी फार कमी लोक करतात. ६. समाजाला त्याचे यश दिसते; त्याग दिसत नाही.

धार्मिक आणि सांस्कृतिक वास्तव -

दिवाळी, ईद, ख्रिसमस, ओणम, होळी किंवा इतर सण परदेशात भारतीय मोठ्या उत्साहाने साजरे करत असल्याची छायाचित्रे आपण पाहतो. पण ती हिमनगाची केवळ वरची बाजू आहे. दीर्घ कामाचे तास, प्रवासाची अडचण, कॅम्पमधील परिस्थिती आणि आर्थिक मर्यादा यांमुळे अनेक ब्लू-कॉलर कामगारांना आपल्या सणांचा आनंद आपल्या कुटुंबासोबत तर दूरच, पण सामूहिकरीत्याही घेता येत नाही. श्रद्धा मनात असते; पण उत्सवासाठी वेळ आणि परिस्थिती नसते.

राजकीय वास्तव -

आखाती देशांमध्ये परदेशी कामगारांच्या राजकीय सहभागाला स्वाभाविकच मर्यादा असतात. ते तिथे काम करतात, अर्थव्यवस्थेत योगदान देतात; पण निर्णयप्रक्रियेत त्यांचा आवाज अत्यंत मर्यादित असतो. भारतामध्ये परतल्यानंतरही परिस्थिती फारशी वेगळी वाटत नाही. ते देशाच्या परकीय चलनाच्या उत्पन्नात योगदान देतात, कुटुंबे सांभाळतात, गावातील अर्थव्यवस्था चालवतात; पण स्थलांतरित कामगारांच्या प्रश्नावर निर्णय घेताना त्या सामान्य कामगाराचा आवाज किती वेळा ऐकला जातो?

चार दशकांनंतर काय उरते? -

१९७९ मध्ये मस्कतला गेलेल्या त्या तरुणाकडून आजच्या माझ्यापर्यंतचा प्रवास पाहताना मला जाणवते-माझ्या सर्वात मौल्यवान आठवणी इमारतीच्या नाहीत, प्रकल्पांच्या नाहीत, पदांच्या नाहीत. त्या आठवणी माणसांच्या आहेत. अशा माणसांच्या-

१. ज्यांनी मनातली वेदना लपवून मनापासून हसायला शिकवले.
२. ज्यांनी स्वतःच्या घराचे स्वप्न पाहिले.
३. ज्यांनी पुढची सुट्टी कधी येईल याची वाट पाहिली.
४. ज्यांनी आपल्या मुलांचे बालपण दूरून गमावले.

५. ज्यांनी स्वतःवर खर्च करण्यापूर्वी कुटुंबाला पैसे पाठवले.

६. आणि ज्यांनी तक्रार केली नाही-कारण तक्रारीने परिस्थिती बदलणार नव्हती.

त्यांच्यासोबत हास्यविनोद करण्याची संधी मला मिळाली, हे माझे भाग्य आहे. पण त्या हास्यामागे मला एक कठोर सत्य दिसले...! स्थलांतरामुळे उत्पन्न वाढू शकते; पण आयुष्याच्या प्रत्येक क्षेत्रात समृद्धी येतेच असे नाही. खरी शाश्वतता म्हणजे फक्त बँक बॅलन्स नव्हे. ती म्हणजे आर्थिक सुरक्षा, कुटुंबाचा सहवास, भावनिक आधार, सामाजिक प्रतिष्ठा, धार्मिक आणि सांस्कृतिक स्वातंत्र्य आणि स्वतःच्या आयुष्यावर परिणाम करणाऱ्या निर्णयांमध्ये आपला आवाज.

माझ्या मते स्थलांतरित कामगाराचे मूल्यमापन त्याने किती पैसा घरी पाठवला यावर होऊ नये. त्याने आपल्या आयुष्यातील किती वर्षे घरापासून दूर राहून दुसऱ्यांचे भविष्य उभे केले, यावर व्हावे. कारण परदेशातून पाठवलेल्या प्रत्येक रकमेमागे एक माणूस असतो-ज्याने दुसऱ्याचे भविष्य उजळण्यासाठी स्वतःच्या आयुष्यातील सर्वोत्तम काळ, आपला गोल्डन पिरियड, समर्पित केलेला असतो. आणि दुर्दैव असे की, त्या बलिदानाची नोंद अनेकदा कुठेच होत नाही. शेवटी तर कधी कधी घरच्यांच्या लेखीही तो जिवंत माणूस आणि भिंतीवर टांगलेला पूर्वजांचा फोटो-दोघेही जवळजवळ सारखे होऊन जातात. वर्तमानासाठी निरर्थक.

गल्फमध्ये जाणारा प्रत्येक ब्लू-कॉलर कामगार तिथे बसून आपल्या आयुष्याची एक सुखांतिका लिहिण्याचा प्रयत्न करत असतो. पण आयुष्याच्या शेवटी त्या प्रत्येक सुखांतिकेच्या रंगात थोडाफार फरक असतो-कुणाचा करडा, कुणाचा गडद, कुणाचा काळा. पण गुलाबी फारच क्वचित. तरीही आशा अमर असते. म्हणून नवे नवे सिंदबाद पुन्हा पुन्हा ओळखीचा किनारा, ऊबदार घर, आईची माया, पत्नीची साथ आणि मुलांचे बालपण मागे सोडून साता समुद्रापार निघत राहतात-एका चांगल्या उद्याच्या शोधात.

आणि चार शहाणे लोक इंग्रजीत म्हणतात..., This is what Life is. hmo`. This is Life...! पण ही आहे त्या ऐंशी टक्के ब्लू-कॉलर भारतीयांची Life. ही कुणा एका व्यक्तीची कहाणी नाही. ही ज्याची त्याची आपली कहाणी आहे. प्रत्येकाच्या कथेला वेगळी शेड आहे-कुणाची गडद काळी, कुणाची राखाडी, कुणाची थोडी उजळ. पण गुलाबी? खचितच नाही.

Dilip Paranjape, a veteran Gulf returnee, brings over four decades of lived experience-from construction worker to Technical Writer and Trainer-capturing the human psyche, struggles, resilience, and unseen wounds.

खाडी देशातून परतलेले अनुभवी **दिलीप परांजपे** यांच्याकडे चार दशकांहून अधिक काळाचा प्रत्यक्ष अनुभव आहे. कन्स्ट्रक्शन टेक्निशियन पासून ते टेक्निकल रायटर आणि ट्रेनर पर्यंतच्या प्रवास दरम्यान त्यांचे मन, संघर्ष, जिद्द व न दिसणाऱ्या जखमांचे दर्शन वरील लेख घडवतो.

अनिवासी भारतीयांची आर्थिक शाश्वतता

- लेखक: प्रवीण वासुदेव मानकर, नासिक

एम.बी.ए. पास होऊन मुलं आता व्यावसायिक व्यवस्थापनाच्या क्षेत्रात पदार्पण करणार म्हणून कॉलेजने जो सेंड ऑफ दिला त्यात मला काल वक्ता म्हणून बोलावले होते - त्या निमित्ताने उंबरठ्यावर उभ्या असलेल्या मुलांना चार युक्तीच्या गोष्टी सांगाव्यात म्हणून. मी माझे १८ वर्षीय 'अनिवासी भारतीयांच्या' परिप्रेक्षातून विचार

मांडले. तद् नंतर मी माझ्या पॅशनबद्दल - ७५ देशांच्या बॅकपॅकिंगबद्दल ऊहापोह केला. एका स्मार्ट मुलाने प्रश्न विचारला 'सर निवासी - अनिवासी - निवासी भारतीय' ह्या प्रवासाचा मुख्य उद्देश काय होता? पैसे कमावणे की जगाची भ्रमंती करणे? नेमका कोणता?'

भाषणाचा शेवट करतांना मी क्षणभर विचाराधीन झालो हे नक्की. पण सविस्तर उत्तर दिले. कॉर्पोरेट वर्ल्ड मध्ये - टॉप मैनेजमेंटच्या थरावर शाश्वत असे काहीच नसते. स्पर्धा टोकाची असते - साम दाम दंड भेद याचा सर्रास अनिर्बंध वापर होत असतो. आपण पैसे कमावण्यासाठी नोकरी करतो. आपल्याकडे साधारण ३५/४० वर्षे असतात. मी आज फक्त व्यक्तीच्या आर्थिक शाश्वततेबद्दल बोलणार आहे. पर्यावरण आणि सामाजिक शाश्वतता आपण घटकाभर बाजूला ठेऊ. मी जर आर्थिकदृष्ट्या सक्षम नसेन तर? काय फायदा माझ्या डिग्रीचा. १८ वर्षे ३ मल्टी नॅशनल कंपन्यात काम केल्यावरही मला माझी आर्थिक शाश्वतता दिसत नव्हती. कंपन्यांचे निर्णय माझ्या वैयक्तिक कृतींवर सातत्याने निगेटिव्ह प्रभाव टाकत आहेत हे माझ्या लक्षात आले. म्हणून मी 'अनिवासी' व्हायचं ठरवलं - जमलं मला ते - आणि पुढील १८ वर्षांत आर्थिक शाश्वतता मिळवली. इतकी मिळवली की मी ५६ व्या वर्षी नोकरी सोडली - रिटायर्ड झालो - ठरवलं या पुढे नौकरी करून पैसे कमवायचे नाही - स्वतःच्या पॅशन जपायच्या - आयुष्याच्या आनंद घ्यायचा - समाजासाठी जगायचं. मला परदेशात स्थायिक होण्यात इंटरेस्ट नव्हता म्हणून मी भारतीय निवासी झालो.

आज मी जेव्हा जेव्हा, ६६ व्या वर्षी मागे वळून बघतो तर - असे वाटते की जगातला टिकाऊपणा कमी होत चालला आहे. जीवन जगणे अवघड होत चालले आहे. सगळंच अनिश्चित. सगळंच अशाश्वत. जीवन क्षणभंगुर आहे असे कितीही म्हटले तरी माणसाला अर्थिक शाश्वतता एक मानसिक आधार देते. स्वस्थता लाभते. पैसे असतील तर माणूस व्यवस्थित जगू शकतो - आपले पॅशन जपून कौटुंबिक आणि सामाजिक स्वास्थ टिकवून ठेऊ शकतो.

माझ्याकरिता शाश्वतता म्हणजे भविष्यातील पिढ्यांच्या गरजांना बाधा न आणता वर्तमानकाळातील गरजा पूर्ण करणे होय. आर्थिक विकास म्हणजे संसाधनांचा योग्य वापर करून दीर्घकाळ टिकणारी आर्थिक समृद्धी साधणे. माझे कुटुंब शाश्वत सुखी असेल तरच समाज शाश्वत सुखी होणार. शाश्वतता ही अमूर्त संकल्पना नाही. ती मोजता येते. तिचे परिणाम दिसतात.

आजच्या या सेंड ऑफ दिवशी मी सांगेन की आर्थिक शाश्वतता मिळणे हा एक रिझल्ट आहे. त्याची प्रोसेस लांब आहे, रुंद आहे आणि खोल आहे. सदा सतर्क रहा. भवतालचा अभ्यास करा. तुमच्या परिश्रमाचे मूल्यमापन सातत्याने करा. नवे तंत्रज्ञान आत्मसात करा. स्वतःला जोखत रहा. स्वतःवर नवीन प्रयोग करत रहा. मला जर आर्थिक शाश्वतता मिळाली नसती तर माझे जग प्रवासाचे स्वप्न साकार नसते झाले. आज मी 'समाज उपयोगी' याचं मूळ कारण - अनिवासी भारतीय हा मार्ग वापरून आर्थिक शाश्वत झालो म्हणून. आर्थिक शाश्वतता आली की कौटुंबिक, भावनिक, सामाजिक, धार्मिक आणि राजकीय शाश्वतता येते असे मला वाटते. प्रोडक्टिव्हिटीवर लक्ष असूद्या. 'असेल माझा हरी, खाटल्यावरी' असे दिवस कधीच नव्हते. पोटासाठी दाही दिशा फिरणे म्हणजे स्थलांतर करणे. अनादी काळापासून मानव, माणूस स्थैर्य मिळवण्यासाठी - निवासी ते अनिवासी - असा प्रवास करत असतो. चांगले जीवनमान असलेल्या - शाश्वत जीवनप्रणाली असलेल्या - जगाच्या कोणत्याही कोपऱ्यात माणूस स्थलांतरासाठी तो तत्पर असतो. माणसाचा प्रवासच मुळी 'अशाश्वते पासून शाश्वते कडे असतो'.

तुम्हा सर्व तरुणांना शुभेच्छा!

प्रवीण मानकर १८ वर्षे पूर्व आफ्रिका आणि मिडिल ईस्ट मध्ये 'अनिवासी भारतीय' - कॉर्पोरेट स्ट्रेटेजिस्ट म्हणून काम करत होते (१९९९ - २०१७). त्यांनी आतापर्यंत ७५ देशात बॅकपॅकिंग पद्धतीने दीर्घ भ्रमंती केलेली आहे. ते चित्रपट समीक्षक असून दादासाहेब फाळके फिल्म सोसायटीत कार्यरत आहेत. बॅकपॅकिंग या प्रवासाच्या पद्धतीबद्दल जनमानसात, विशेषतः तरुणांमध्ये, जागृती निर्माण करणे, त्यांना भटकंतीसाठी उद्युक्त करणे - मनोरंजनातून प्रबोधन - त्यातून प्रेरणा - या साठी त्यांनी 'Nasik Backpackers Network' स्थापन केले आहे. याशिवाय अनेक सामाजिक कल्याण उपक्रमात ते कार्यरत असतात.

विश्व पांथस्थ मासिकाच्या दृष्टीने १७ SDG ध्येयांचे महत्त्व

विश्व पांथस्थ मासिक हे अनिवासी भारतीयांसाठी (NRIs) आणि जागतिक भारतीय समाजासाठी आहे. या मासिकाच्या वाचकांसाठी १७ SDGs चे महत्त्व खालीलप्रमाणे आहे.

१. अनिवासी भारतीयांशी संबंध (Relevance to NRIs)

अनेक SDGs थेट अनिवासी भारतीयांच्या जीवनाशी संबंधित आहेत:

* **SDG 1 (दारिद्र्य निर्मूलन):** अनेक NRIs भारतात आपल्या कुटुंबाला व समाजाला आर्थिक मदत करतात, ज्यामुळे गरिबी कमी होण्यास मदत होते.

* **SDG 4 (गुणवत्तापूर्ण शिक्षण):** NRIs आपल्या मुलांना परदेशात दर्जेदार शिक्षण देतात आणि भारतातील शिक्षण संस्थांनाही मदत करतात.

* **SDG 8 (चांगले काम आणि आर्थिक वाढ):** परदेशात काम करणारे भारतीय भारताच्या आर्थिक विकासात मोलाचे योगदान देतात (Remittances, गुंतवणूक).

* **SDG 10 (असमानता कमी करणे):** NRIs भारतातील आणि परदेशातील सामाजिक असमानता कमी करण्यासाठी कार्य करू शकतात.

* **SDG 17 (भागीदारी):** NRIs हे भारत आणि परदेश यांच्यातील सेतू आहेत. ते जागतिक भागीदारी मजबूत करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावू शकतात.

२. मासिकाच्या थीमशी सुसंगतता (Alignment with Magazine Theme)

मासिकाचा मुख्य विषय शाश्वतता आहे. १७ SDGs ही शाश्वततेची संपूर्ण रूपरेषा आहे. त्यामुळे:

* **विषय विस्तार:** १७ ध्येयांमुळे मासिकाला विविध कोनातून (आर्थिक, सामाजिक, पर्यावरणीय) शाश्वततेवर लिहिले आहे.

* **वाचकांसाठी मार्गदर्शन:** वाचकांना शाश्वत जीवन जगण्यासाठी १७ ध्येये एक रोडमॅप म्हणून काम करू शकतात.

* **वस्तुनिष्ठता:** SDGs हे जागतिक स्तरावर मान्यताप्राप्त ध्येये आहेत. त्यामुळे मासिकातील लेख वस्तुनिष्ठ आणि प्रमाणित राहतात.

३. कौटुंबिक आणि वैयक्तिक विकासाशी संबंध (Connection to Family and Personal Development)

* **SDG 3 (आरोग्य):** कुटुंबाचे आरोग्य आणि कल्याण हे कौटुंबिक शाश्वततेचे पहिले पाऊल आहे.

* **SDG 5 (लिंग समानता):** कुटुंबात स्त्री-पुरुष समानता असणे

गरजेचे आहे.

* **SDG 11 (शाश्वत शहरे):** अनेक NRIs शहरात राहतात. शाश्वत शहरांचे महत्त्व त्यांना समजावून देणे गरजेचे आहे.

* **SDG 12 (जबाबदार वापर):** कचरा कमी करणे, पुनर्वापर करणे, संसाधनांचा काळजीपूर्वक वापर करणे हे कुटुंबाच्या पातळीवर शिकवले जाऊ शकते.

४. पर्यावरणीय जागरूकता (Environmental Awareness)

SDG 6 (स्वच्छ पाणी), SDG 7 (स्वच्छ ऊर्जा), SDG 13 (हवामान कृती), SDG 14 (पाण्याखालील जीवन), SDG 15 (जमिनीवरील जीवन): ही ध्येये पर्यावरण रक्षणाशी संबंधित आहेत.

* **मासिकाची भूमिका:** विश्व पांथस्थ मासिकाने पर्यावरणीय शाश्वततेवर लेख प्रकाशित करून वाचकांमध्ये जागरूकता निर्माण केली आहे.

* **NRIs ची भूमिका:** परदेशात राहणारे भारतीय पर्यावरणाच्या दृष्टीने जागरूक असतात. ते भारतातही पर्यावरणपूरक उपाय (जसे की सौर ऊर्जा, कचरा व्यवस्थापन) राबवू शकतात.

५. सामाजिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व (Social and Cultural Significance)

* **SDG 16 (शांतता आणि न्याय):** शांततापूर्ण समाज आणि न्याय्य संस्था हे शाश्वततेचे आधारस्तंभ आहेत.

* **भारतीय संस्कृतीशी सुसंगतता:** भारतीय संस्कृतीतील वसुधैव कुटुंबकम, अहिंसा, निसर्गपूजा या तत्वांचा SDGs शी थेट संबंध आहे.

* **मासिकाची जबाबदारी:** भारतीय संस्कृती आणि SDGs यांच्यातील संबंध स्पष्ट करून मासिक वाचकांना प्रेरित करत आहे.

६. भविष्यातील पिढ्यांसाठी (For Future Generations)

* **SDGs चे मूळ उद्दिष्ट:** भविष्याच्या पिढ्यांच्या गरजा पूर्ण करण्याची क्षमता धोक्यात न आणता, सध्याच्या पिढ्यांच्या गरजा पूर्ण करणे.

* **NRIs आणि मुले:** अनिवासी भारतीयांची मुले परदेशात वाढतात. त्यांना SDGs ची माहिती देणे आणि शाश्वततेचे महत्त्व समजावून देणे गरजेचे आहे.

* **मासिकाची भूमिका:** विश्व पांथस्थ मासिकाने नवीन पिढीसाठी SDGs सोप्या भाषेत समजावून देण्यासाठी हा अंक प्रकाशित केला आहे. ज्या अनिवासी भारतीयांना सामाजिक प्रकल्पांमध्ये आर्थिक व प्रत्यक्ष सहभागी व्हायचे आहे त्यांनी WA+९१ ८३४९३३१७०८ या क्रमांकावर त्वरित संपर्क करावा.

शाश्वत विकासाची १७ ध्येये (SDGs) आणि पांथस्थच्या दृष्टीने त्यांचे महत्त्व

२०१५ मध्ये संयुक्त राष्ट्रांनी (United Nations) '२०३० अर्जेडा' अंतर्गत १७ शाश्वत विकास ध्येये (Sustainable Development Goals - SDGs) जाहीर केली. ही ध्येये २०१६ ते २०३० या कालावधीत जगभरात राबवण्याचे नियोजन करण्यात आले आहे. या ध्येयांचा उद्देश गरिबी निर्मूलन, पर्यावरण संरक्षण आणि सर्वसमावेशक विकास साधणे हा आहे. विश्व पांथस्थ मासिकाच्या सप्टेंबर २०२६ अंकाचा मुख्य विषय शाश्वतता (Sustainability) असल्यामुळे, या १७ ध्येयांचा अभ्यास करणे आणि त्यांचे मासिकाच्या विषयाशी संबंध जोडणे अत्यंत महत्वाचे आहे. ही ध्येये केवळ सरकार किंवा संस्थांसाठी नसून, प्रत्येक व्यक्ती, कुटुंब आणि समाजासाठी आहेत.

शाश्वत विकास ध्येये (Sustainable Development Goals)

क्रमांक	ध्येय (Goal)	मराठी नाव	थोडक्यात स्पष्टीकरण
१	No Poverty	दारिद्र्य निर्मूलन	जगातील सर्व प्रकारची गरिबी संपवणे. प्रत्येकाला मूलभूत गरजा पूर्ण करण्यासाठी पुरेसे उत्पन्न मिळणे.
२	Zero Hunger	शून्य उपासमार	उपासमार संपवणे, अन्न सुरक्षा सुधारणे, पोषक आहार उपलब्ध करणे आणि शाश्वत शेतीला प्रोत्साहन देणे.
३	Good Health and Well-being	आरोग्य आणि कल्याण	सर्व वयोगटातील लोकांचे आरोग्य सुदृढ राहणे, रोगप्रतिकारक शक्ती वाढवणे आणि मानसिक आरोग्याची काळजी घेणे.
४	Quality Education	गुणवत्तापूर्ण शिक्षण	सर्वांना समान आणि दर्जेदार शिक्षण मिळणे, आयुष्यभर शिकण्याची संधी उपलब्ध होणे.
५	Gender Equality	लिंग समानता	महिला आणि मुलींना समान अधिकार, संधी आणि सुरक्षा मिळणे. लिंगभेद संपवणे.
६	Clean Water and Sanitation	स्वच्छ पाणी सर्वांना आणि स्वच्छता	स्वच्छ पिण्याचे पाणी आणि योग्य स्वच्छतागृहे मिळणे. पाण्याचे शाश्वत व्यवस्थापन.
७	Affordable and Clean Energy	परवडणारी आणि स्वच्छ	ऊर्जासर्वांना स्वस्त, विश्वासार्ह आणि पर्यावरणपूरक ऊर्जा मिळणे. सौर, वारा ऊर्जेचा वापर वाढवणे.
८	Decent Work and Economic Growth	सन्मानजनक काम आणि आर्थिक वाढ	सर्वांना चांगले रोजगार, न्याय्य वेतन आणि सुरक्षित कामाचे वातावरण मिळणे. आर्थिक वाढ शाश्वत असणे.
९	Industry, Innovation and Infrastructure	उद्योग, नावीन्य आणि पायाभूत सुविधा	टिकाऊ पायाभूत सुविधा, शाश्वत उद्योग आणि नवीन तंत्रज्ञानाला प्रोत्साहन.
१०	Reduced Inequalities	असमानता कमी करणे	देशांमधील आणि देशांतर्गत आर्थिक, सामाजिक आणि राजकीय असमानता कमी करणे.
११	Sustainable Cities and Communities	शाश्वत शहरे आणि समुदाय	शहरे आणि गावे सुरक्षित, समावेशक आणि पर्यावरणपूरक बनवणे.
१२	Responsible Consumption and Production	जबाबदार वापर आणि उत्पादन	संसाधनांचा काटकसर करून वापर, कचरा कमी करणे आणि पुनर्वापराला प्रोत्साहन.
१३	Climate ction	हवामान बदलावर कृती	हवामान बदलाचे परिणाम कमी करण्यासाठी तातडीने पावले उचलणे.
१४	Life Below Water	जलचरांचे संरक्षण	समुद्र, नद्या आणि तलावांमधील जलचर आणि जलपरिसंस्थांचे रक्षण.
१५	Life on Land	जमिनीवरील जीवसृष्टी	जंगले, वन्यजीव आणि जमिनीचे संरक्षण. जैवविविधता टिकवणे.
१६	Peace, Justice and Strong Institutions	शांतता, न्याय आणि सशक्त संस्था	शांततापूर्ण समाज, न्यायप्रिय व्यवस्था आणि पारदर्शक संस्था निर्माण करणे.
१७	Partnerships for the Goals	ध्येयांसाठी भागीदारी	ही ध्येये साध्य करण्यासाठी देशांमधील, संस्थांमधील आणि व्यक्तींमधील सहकार्य वाढवणे.

INCUBATE PARTNERS

Building Ideas, Nurturing Impact, Scaling Success.

We empower startups and enterprises through mentoring, incubation, strategic partnerships and funding to build a sustainable and innovative future.

The Path to Startup Success: Preventing Failure

Why Do 90% of Startups Fail?

Proven Solutions from Incubate Partners

Industry data proves that the leading causes of startup failure—lack of market demand, weak team alignment, flawed business models, and premature scaling—are entirely preventable. You do not need more capital; you need the right framework. At Incubate Partners, we focus exclusively on world-class **one-on-one strategic mentoring** to guide founders through critical inflection points.

Our Pure Mentoring Framework

- **One to One Mentoring** from seasoned mentors with over 30 years of global and sector agnostic experience of building ventures to turnaround and fundraising.
- **Product-Market Fit Validation:** Rigorous frameworks to stress-test your value proposition and match it with authentic market demand.
- **Go-To-Market & Scale Strategy**
 - **Fundraising Advisory & Prep:** Master your narrative, refine your pitch decks, and learn to navigate venture capital term sheets effectively.

• OUR SERVICES •

MENTORING

Expert guidance to shape your vision.

INCUBATION

Nurturing ideas into viable businesses.

GROWTH

Strategic support to scale your impact.

FUNDING

Connecting you with the right investors.

PARTNERSHIPS

Building collaborations that create value.

SUSTAINABILITY

Driving innovation for a better tomorrow.

Contact Us - mentor@in3bet.com
Web: www.in3bet.com and WA 8349331708

STRONG MENTOR NETWORK

INNOVATION DRIVEN

INVESTOR CONNECT

SUSTAINABLE IMPACT